—פון ש. לאַנדמאַן—

אַ מלחמה אויפ'ן היים־פראָנט

איך וואלט וועלן בעטן די לעזער צו מוותר זיין דאסמאל אויף דער אמעריקאנער פאליטיק וועלכע איז די לעצטע פאָר וואָכן כמעט ווי אינגאַנצן קאָנצענטרירט אויף די פאַרהאנדלונגען און דעם אָפּמאַך צווישן לבנון און מדינת ישראל, מיט דער פאַרמיטלונג פון אַמעריקע. ליידער איז דער עולם אין אַמעריקע זייער ביזי, וועגן א מלחמה צווישן אירן וואָס איר פראָנט שפרייט זיך אויס איבער וויליאַמסבורג, קראַון הייסט און בארא־פאדק, און פאַרשטעהט זיך אז מ'רעדט פון מלחמה איז יד סאַטמאַר באמצע, כאָטש ראָסמאָל איז סאַטמאַר נישט אין איהד שטענדיגער ראָליע פון דער אַנגר־ייפער, נאָר איז אויף דער רעפענס־יווע צו פאַרזיכערן אירע אייגענע גדעניצן געגן אַ כות פון דרויסן.

און אפשר האָט טאַקע די מלחמה אַ שייכות מיט דער פאָלי־טיק פון מיטל מזרח, ווייל אויב די מדינת ישראל האַלט אויף אַ דרך פון שליסן אַנ'אָפּמאַך מיט נאך אנ'אראבישער מלוכה און אידן אין ארץ ישראל וועלן קענען בעזר־השם לעבן אביסעל מעהר במנוחה, איז עס א שרעקליכע בשורה פאר סאטמאר, נישט ווייניגער ווי פאר אראפאט'ן און קאדאפי'ן, און ממילא מוזן זיי אויסלאזן זייער צארן און אנטדיס־טונג אויף אנ'אנדער פראנט. פונקט ווי אנ'ארמיי קען ווערן פארזשאווערט אויב זי זיצט אין די קאזארמעס, אזוי מוז סאטמאר האלטן אירע סאלדאטן אין שטענ־דיגער באוועגונג, אין שטענדיגן קאמף און אויפרודער. אויב נישט דיינען זיי אין געפאר צו פארלירן זייער גאנצע קאמפס־לוסטיקייט על כל צרה שלא תבוא.

אין ארץ ישראל איז ברוך־השם לעצטענס אביסל שטילער אויפ'ן אינערליך־פרומען פראנט. ביים כביש רמות איז רוהיג, סאטמאר האט אפילו געקויפט בארן אויף דער אנדער זייט פון דער "גרינע ליניע" וואס איז באפרייט געווארן דורך די "פושעים" אין דער 6־טאג־יגער מלחמה (לויט א באריכט פון די נטורי קרתא) און דער סיגעט־סאטמארער אליין קלייבט זיך אויף א "טריאומף"־רייזע קיין ארץ ישראל וואו ער וועט ווארשיינליך אויפגענומען ווערן דורך די ציוניסטישע פאלי־ציי, די באקאנטע שלעגערס פון כביש רמות און עיר דוד, רייטענ־דיק אויף ווייסע פערד פון די ציו־ניסטישע זעלנער.

אין אזא שטילער צייט מוז מען געבן די "טרופן" עפעס־וואס צו טאן. מען טאר זיי נישט לאזן זיצן רוהיג און פיטערן זיך אויף חלב ישראל "פיצאַ" און געדויכערטע פליישן. מען מוז זיי האלטן גרייט מיט "פייל און בויגן" און מיט גענוג שטיינער אויף ברעכן פענסטער.

"אַ חסיד'ישע הייליגע מלחמה ווערט היים"

דאס איז די קאפ אויף א גרויסער נייעס וואס איז דערשינען דעם 12־טען מאַי אין דער פארש־פרייטסטער ניו־יארקער ענגלישער צייטונג, די "דעילי ניוס", און דארט ווערט דערציילט ככתוב:

"די הייליגע מלחמה צווישן געגנערישע חסיד'ישע סעקטעס האט געשטעלט די פאליציי אין א זעהר סענסיטיווער פאזיציע ביים היטן דעם שלום אין בארא־פארק געגענד פון ברוקלין.

איין קרבן פון דער מלחמה באהאלט זיך אויס אין א געזיכ־ערטן פלאַץ, נאכדעם ווי ער האט באקומען דראהונגען אויף זיין לעבן און אויפ'ן לעבן פון זיין משפחה. "זיי האבן צובר־ראכן די פענסטער פון מיין וואָ־ינונג, נאכגעפאלגט מיין פרוי אין גאס און געדראהט צו באמבארדירן מיין שטוב", האט ער דערציילט און געבעטן נישט צו אינדענטיפיצירן איהם ביים נאמען.

אין צענטער פון דער מלחמה שטעהט הרב מענדל וועכטער געגן וועמען עס זיינען דורכגע־פירט געווארן דעמאנסטרא־ציעס לעבן זיין שטוב, דריי נעכט נאכאנאד. סאטמארער זיינען געקומען פון וויליאמס־בורג מיט אויטאבוסן און מיט פריוואטע אויטאס און געוואָרפן שטיינער און אייער אויף זיין וואוינונג אין בארא פארק.

די צרות האבן זיך אנגעפא־נגען מיט עטליכע וואכן צוריק, ווען וועכטער, א יונגער תלמיד חכם פון דער אנטי־ציוניסטישער סאטמאר אין ווי־ליאמסבורג, איז געווארן אליובאוויטשער און האט זיך אוועקגעצויגן קיין בארא פארק צוזאמען מיט די תלמידים פון זיין ישיבה וואס ער פירט אן".

עד כאן די אויסצוגן פון דער "דעילי ניוס" מיט די טרוקענע פאקטן פון דעם אומדערהערטן חילול השם.

וואס קומט דא פאר אין דער ווירקליכקייט?...

דאס איז שוין נישט דאס ערשטע מאל וואס סאטמאר און ליובאוויטש זיינען פארוויקעלט אין א קאמף. מיט עטליכע יאהר צוריק, נאך דער מעשה־ענטעבא וואס דער ליובאוויטשער רבי האט געזאגט אז ס'איז געווען א נס מן השמים, און סאטמאר האט געה־אלטן אז ס'איז נאך א שפיל פון דער סטרא אחרא, איז אין וויליא־מסבורג געשעהן א מעשה נבלה. ווען די ליובאוויטשער זיינען געקומען אהין שביעי של פסח, ווי זיי האבן זיך געפירט זינט יארן, צו זאגן אידן גוט יום טוב און מאכן מיט זיי א ריקוד. ביים אריינגאנג אין וויליאמסבורג זיינען די ליוב־אוויטשער באפאלן געווארן פון א באנדע סאטמארע מיט שטעקענער און מיט קולאַקען, און ווען נישט די פאליציי וואלט געקומען צו שפיכות דמים.

סאטמאר האט יענעם שביעי של פסח אפגעהאלטן, א גרויסן נצחון. ס'איז געווען הילולא ותינגא אין וויליאמסבורג, א קליי־ניקייט, מ'האט צושלאגן און פארטריבן די... (זיי נוצן א ווארט וואס אי־אפשר להעלותו על הכתב).

די ליובאוויטשער האבן זיך צוריקגעצויגן פון בערפארד עוו. א צאל פאדוואונדעטע זיינען אריינ־גענומען געווארן פון די בעלזער און קלויזענבורגער און זיינען אוי־סבאהאלטן געווארן עד יעבור זעם.

זינט דאן טרעט זייער פוס נישט אריבער די "סאטמאר־טעריטאריע" — וויליאמסבורג, ולא קרב זה אל זה.

סאטמאר ליידט פון "דעזערטירן"

מיטאמאל, ווי פון דער העלער הויט, איז סאטמאר געקומען אויף די שפודן פון ליובאוויטש אין סאמע הארץ פון זייער טעריטאריע.

די פוס פון ליובאוויטש טרעט טאקע נישט אריבער די גרעניץ פון סאטמאר, אבער די קאפ, דער מוח פון תב"ד. האט, ווייזט אויס, נישט קיין מורא פאר גרעניצן און פאר קלעפ, און דער "תניא" און "ליקוטי תורה" האבן דורכגעב־ראכן די אייזערנע וואנט מיט וועלכער סאטמאר רינגעלט ארום איר טעריטאריע.

מיטאמאל האט סאטמאר אנט־דעקט געהיימע ליובאוויטשער "צעלן" אין איר אייגענעם היי־מישן קרייז. סאטמארער יונגעלייט און בחורים האבן אין געהיים זיך גענומען לערנען "תניא" און נאך ספרי תלמידי בעש"ט הק', וואס האבן פאר זיי אויפגעדעקט די וועלט פון חסידות אין איר אריגי־נאליטעט און אין איר פיל־פארביקייט, ביז ס'איז צוגעקומען צו דעם, אז א גרויסער טייל פון סאטמארע תלמידים זענען געגא־נגען קיין ליובאוויטש, הערן שמועסן אין חסידות.

ווען ס'איז געקומען צו א פאר־מעסט מיט שטעקענער און קולאַקן, האבן די סאַטמאַרער פאַרצייכענט אַ "היסטאָרישן" נצחון.

ווען ס'איז אבער געקומען צו א פארמעסט פון אידעען, פון מחשבת היהדות, זיינען די סאטמ־ארער שטעקענער און קולאקען געבליבן הילפלאז.

די סאטמארע זיינען געקומען דעמאנסטרירן מיט שטיינער און אייער געגן דעם יונגערמאן וואס איז מיט זיין ישיבה אוועק פון וויליאמסבורג.

געגן דעם "תניא" זיינען אבער די שטיינער אומבאהאלפן.

א סיגנאל־ווארנונג אויפ'ן מארגן

אנשטאדט ווארפן שטיינער און דרוקן פאמפלעטן מיט קללות און בזיונות, וואלטן זיך די סאטמארער געדארפט ערנסט פארטראכטן וועגן דעם מארגן וואס דערווארט זייער יוגענד וואס האדעוועט זיך אויסשליסליך אויף פאמויניצעס מיט שנאת ישראל.

כל זמן דער פריער'דיגער רבי, האט געלעבט, איז נאך געווען א פערזענליכקייט צו וועמען די יוגענד זאל ארויפקוקן און פאר־עהרן און טייער האלטן. צי איר האט מסכים געווען מיט אים אדער נישט, וועגן אלץ וואס ער האט געזאגט, ער איז אבער געווען א כח וואס האט אויסגעאיבט א גרויסע השפעה אויף זיין קרייז און אנג־עהאלטן א דיסציפלין וואס האט צעמענטירט די אייגענע רייהען. יעצט איז אבער די לאגע א גאר אנדערע, און צום ערגערן.

דעם איצטיגער פירער־פאר־פירער זייעדע פארמאגט נישט די

ואס צו וואס אין אמעריקאנער פאליטיק

כאַר־סמאַטישע פּערזענליכקייט פון זיין פאַרגייער, און ס׳איז נישט קיין סוד אז ער האט זעהר אסאך געגנער אין זיין אייגענעם קרייז. מענטשן פון לפני ולפנים אין סאטמאר גיבן איבער אז אפילו די עומדים בראש פון דער קהילה און פון די מוסדות זיינען גאנץ קנאפּע חסידים פון דעם איצטיגן (אויף מער איינצלהייטן ביטע אינטרעסירט אייך וואס איז געשעהן אין מתראו, שבת פרשת אמור ערב ל״ג בעומר), און די אלע שירות ותשבחות פאר אים וואס ווערן געדרוקט אין ״אראבער״ וואס פארשטעלט זיך אונטער׳ן נאמען ״איד״, זיינען נאר לפנים־וועגן, לסמא את העינים ולשבר את האוזן.

און מיט וואס שפייזט דער היינטיגער סאטמארער די צאן קדשים ?... קיין חידושי תורה אויף ש״ס שרייבט ער נישט. קיין שאלות ותשובות דרוקט ער נישט. אלץ וואס ער זאגט איז נאר געצילט אויפצופלאמען די שנאה צו אנדערע אידן, צו ארץ ישראל, ווי ער וואלט אויסן געווען צו איבערצייגן דעם עולם אז ער געהט אין די פוס־טריט פון פריער׳דיגען רבי׳ן.

דאס איז אבער נישט גענוג אויף איינצוהאלטן אנ׳עדה אידן, באזונדערס די היי־געבוירענע וואס האבן זיך נישט אויפגעהאדעוועט אויפ׳ן שויס פון מחלוקת׳ן און חרמות און איסורים אויף יענער זייט ים. זיי זיינען מער מוכשר אויפצונעמען עפעס ערנסטעס. זיי זוכן א ווארט פון תוכן, א געדאנק פון כלל ישראל׳דיגן כאראקטער.

די עטל׳כע צענדליגע בחורים און יונגעלייט וואס זיינען אריינגעצויגן געווארן אין תורת חב״ד, האבן געפונען אז תורת החסידות לעבט און איז נצחית, דאס וואס סאטמאר האט זיי נישט געגעבן.

די סאטמארער וואלטן געדאַרפט דאנקען ג-ט פאר די ״דעזערטירן״ וואס זיינען אוועק צו ליובאוויטש.

ווען זיי וועלן זיך בעסער ארומקוקן וועלן זיי אויסגעפינען אז זיי האבן גענוג דעזערטירן וואס זיינען אוועק אין די הרי חושך רחמנא ליצלן, און עס דערוואַרט זיי נאכמער דעזערטירן פון דעם סארט, אויב זיי וועלן נישט ענדערן זייער גאנצן ביז־איצטיגן מהלך וואס איז אינגאנצן קאנצענטרירט אויף שנאה און טעראר.

כי לא על השנאה לבדה יחיה האדם.